

ΙΑ 12. ΚΛΑΣΙΚΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ Β΄

Αρχαιολογία των κλασικών
και ελληνοιστικών χρόνων (480 π.Χ. - 30 π.Χ.)

ΕΑΡΙΝΟ ΕΞΑΜΗΝΟ 2024

Διδάσκοντες: Ευρυδίκη Κεφαλίδου
Νικόλας Δημάκης

5

**(I) Ελεύθερη πλαστική (όχι αρχιτεκτονικά γλυπτά)
και**

(II) Αγγειογραφία

**στο δεύτερο μισό του 5ου αιώνα π.Χ.
(περ. 450-400 π.Χ.)**

Ι: Γλύπτες

- **ΦΕΙΔΙΑΣ** από την Αθήνα
- **ΠΟΛΥΚΛΕΙΤΟΣ** από το Άργος
- **ΜΑΘΗΤΕΣ ΤΟΥ ΦΕΙΔΙΑ:**
 - ΑΛΚΑΜΕΝΗΣ** από την Αθήνα ή τη Λήμνο
 - ΑΓΟΡΑΚΡΙΤΟΣ** από την Πάρο
- **ΚΡΗΣΙΛΑΣ** από την Κυδωνία

**και ο ΠΑΙΩΝΙΟΣ από τη Μένδη της Χαλκιδικής
--- πρωτότυπο σωζόμενο έργο του = Νίκη (Ολυμπία)**

Φ Ε Ι Δ Ι Α Σ

- Διάσημος για τα αγάλματα θεών, ιδίως τα δύο χρυσελεφάντινα.
- Μεγαλοπρεπείς μορφές που στέκονται σταθερά στο έδαφος.
- Εκτός από γλύπτης, ήταν «πάντων επίσκοπος» των έργων στην Ακρόπολη (δηλ. επιβλέπων, επιστάτης).
- Η σύλληψη του γλυπτού διακόσμου του Παρθενώνα δείχνει ένα ευρύτατο, πολυσχιδές, δημιουργικό πνεύμα.

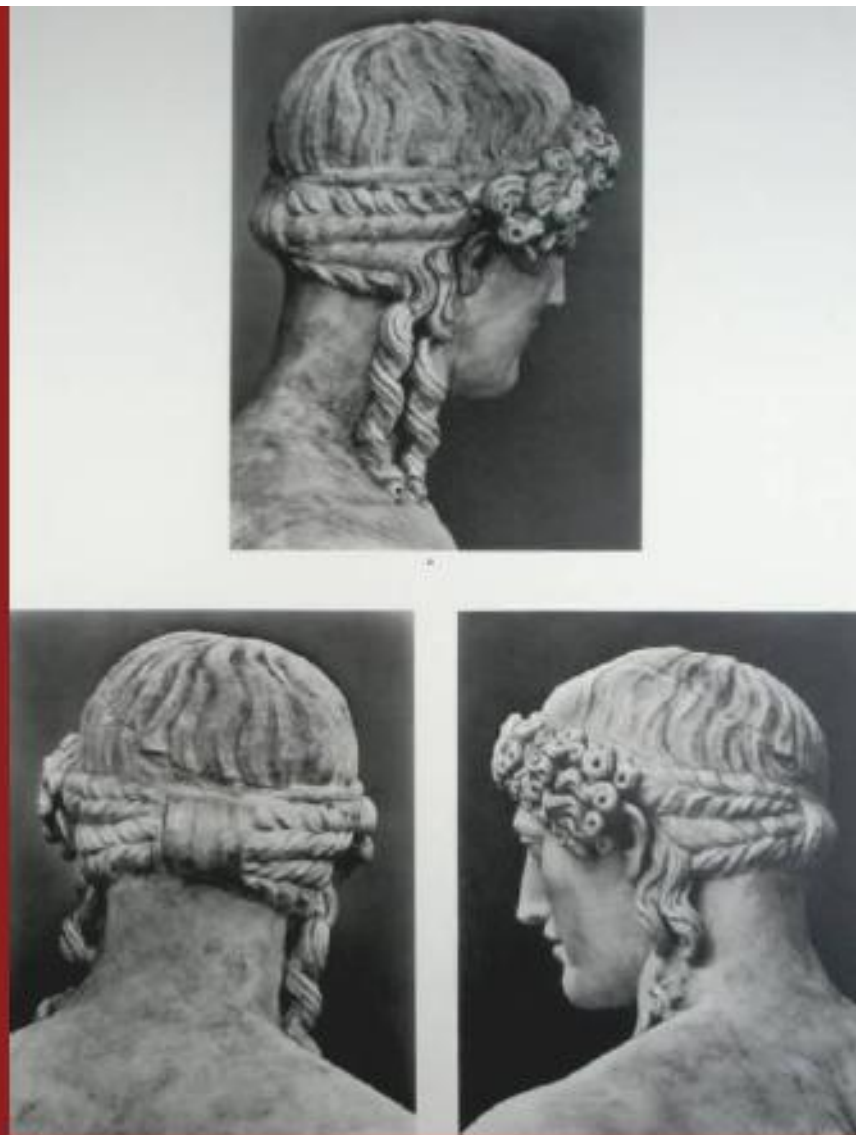
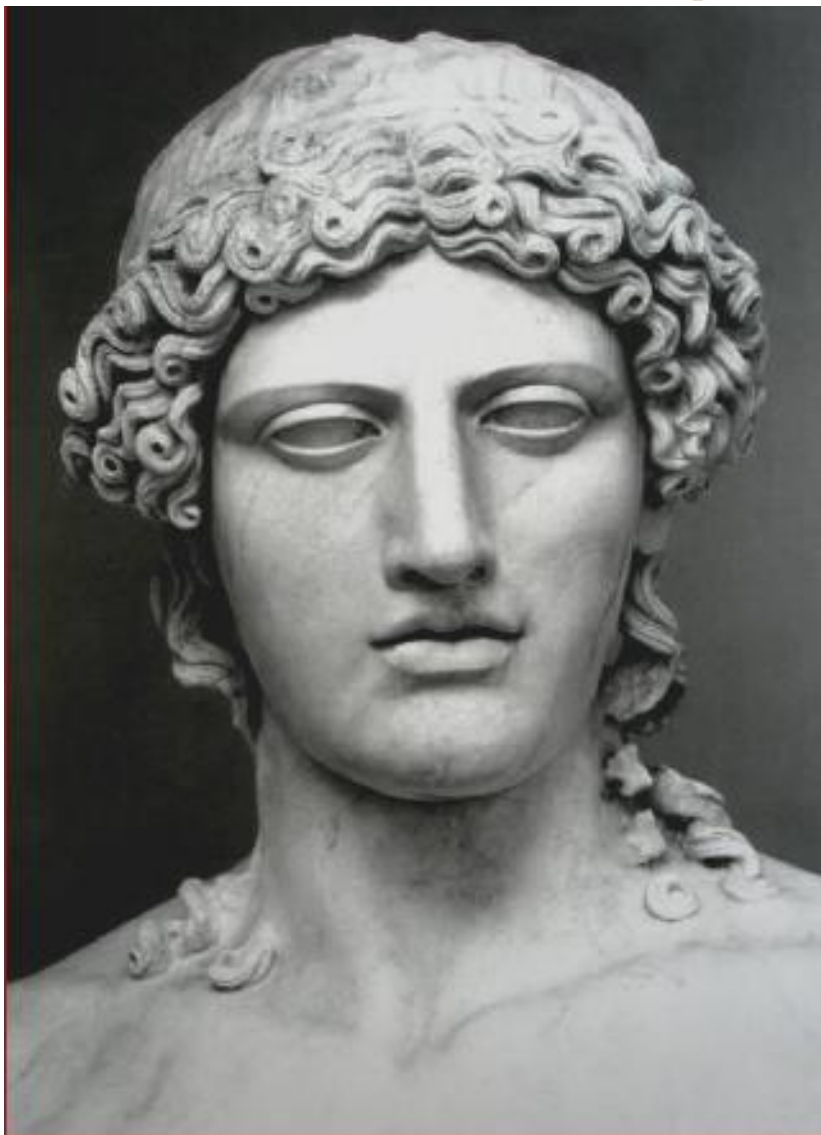
ΦΕΙΔΙΑΣ

«ΑΠΟΛΛΩΝ ΤΟΥ KASSEL»

ΙΣΩΣ ΑΝΤΙΓΡΑΦΟ ΤΟΥ χάλκινου Απόλλωνα Παρνόπιου (δηλ. ακριδοκτόνου) στημένο μπροστά στον Παρθενώνα

ΦΕΙΔΙΑΣ

ΑΠΟΛΛΩΝ ΤΟΥ ΚΑΣΣΕΛ

Η περίτεχνη κόμμωση συνδέει το έργο με τον Αυστηρό ρυθμό
(βλ. Απόλλωνα Ολυμπίας, Δία Αρτεμισίου κ.ά.)

ΩΡΙΜΗ ΚΛΑΣΙΚΗ ΓΛΥΠΤΙΚΗ: Φ Ε Ι Δ Ι Α Σ (; ; ;)

«ΠΟΛΕΜΙΣΤΕΣ ΤΟΥ ΡΙΑΣΕ»

Πολλές προσπάθειες ερμηνείας..

Τεχνικές αναλύσεις του υλικού έδειξαν
ότι προέρχονται από διαφορετικά
εργαστήρια

(ίσως A: αργίτικο, B: αττικό),

ενώ

τεχνοτροπικά πιστεύεται από πολλούς

ότι ο A χρονολογείται

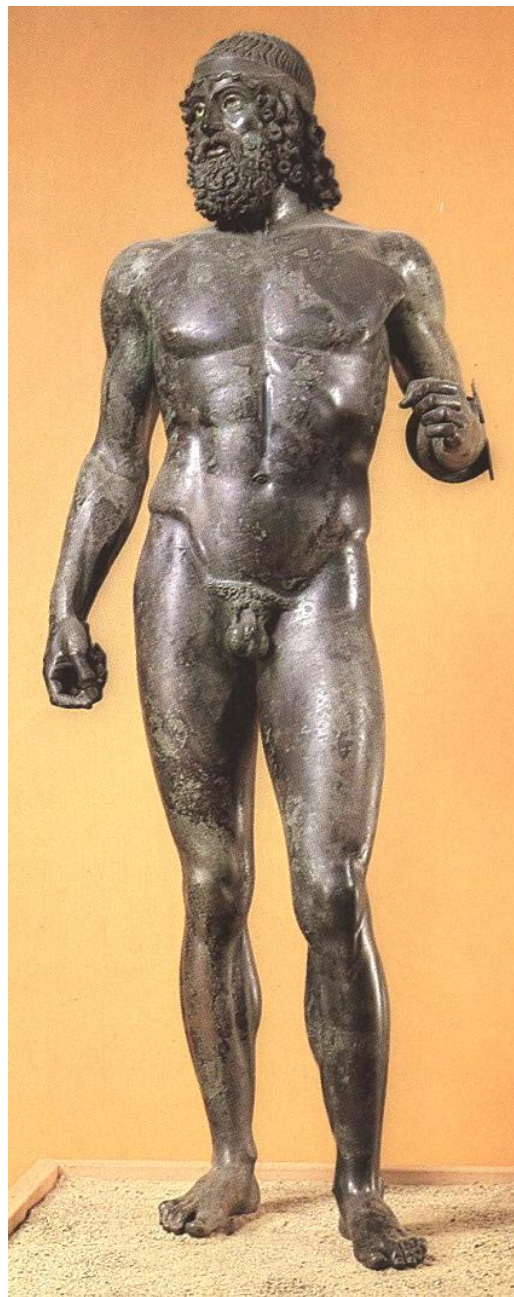
περί το 450 π.Χ.

και ο B περίπου 20 χρόνια αργότερα

«ΠΟΛΕΜΙΣΤΕΣ ΤΟΥ ΡΙΑΣΕ»

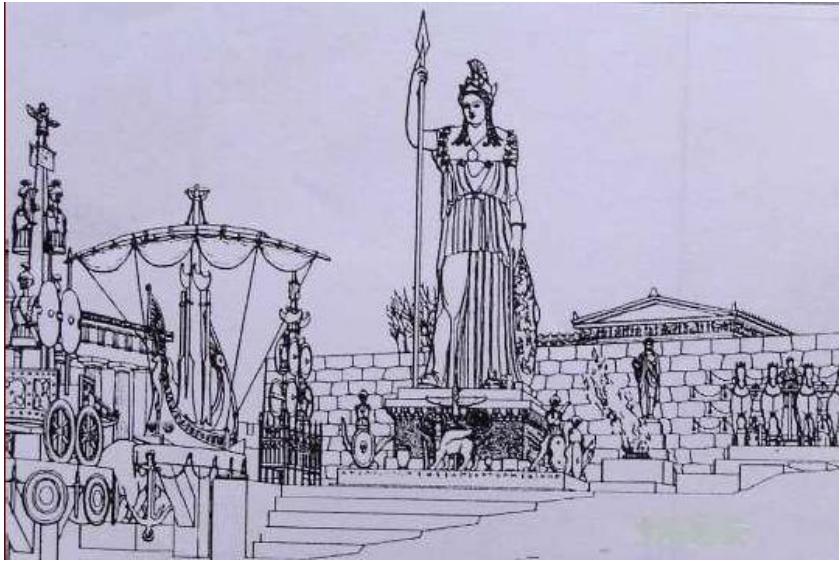

ΑΠΟΛΛΩΝ ΤΟΥ ΚΑΣΣΕΛ--Σύγκριση --

ΠΟΛΕΜΙΣΤΕΣ ΤΟΥ ΡΙΑΣΕ

ΦΕΙΔΙΑΣ

ΑΘΗΝΑ ΠΡΟΜΑΧΟΣ (περί το 460; π.Χ.)

ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ Ι, 28,2:

Ἑλλάδος περιηγήσεως

Ι, 28, 1-8 5

ὅς Μεγάρων ἐτυράνησε. Χωρὶς δὲ ἡ¹ ὅσα κατέλεξα δύο μὲν ἀθηναίοις εἰσὶ δεκάται πολε- 2
μήσασιν, ἄγαλμα Ἀθηνᾶς χαλκοῦν ἀπὸ μῆδων τῶν εἰς Μαραθῶνα ἀποβάντων τέχνη Φει-
δίου (καὶ οἱ τὴν ἐπὶ τῆς ἀσπίδος μάχην² λαπιθῶν πρὸς κενταύρους καὶ ὅσα ἄλλα ἐστὶν
ἐπειρασμένα λέγουσι τορεῦσαι Μῦν, τῷ δὲ Μῦϊ ταῦτά τε καὶ τὰ λοιπὰ τῶν ἔργων Παρρά-
σιοι καταγράψαι τὸν Εὐθύνορος³ ταύτης τῆς Ἀθηνᾶς ἢ τοῦ δόρατος αἰγυῆ καὶ ὁ λόφος
τοῦ κράνου ἀπὸ Συνίου προσπλέουσιν ἐστὶν ἤδη σύνοπτα), καὶ ἄρμα κεῖται χαλκοῦν
ἀπὸ βοιωτῶν δεκάτη καὶ χαλκιδέων τῶν ἐν Εὐβοίᾳ. Δύο δὲ ἄλλα ἐστὶν ἀναθήματα, Περι-
κλῆς ὁ Σανθίππου καὶ τῶν ἔργων τῶν Φειδίου θεᾶς μάλιστα ἄξιον Ἀθηνᾶς ἄγαλμα ἀπὸ
τῶν ἀναθέντων καλουμένης λημνίας. Τῇ δὲ ἀκροπόλει, πλὴν ὅσον Κίμων ὠκοδόμησεν αὐτῆς 3

ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ Ι, 28,2:

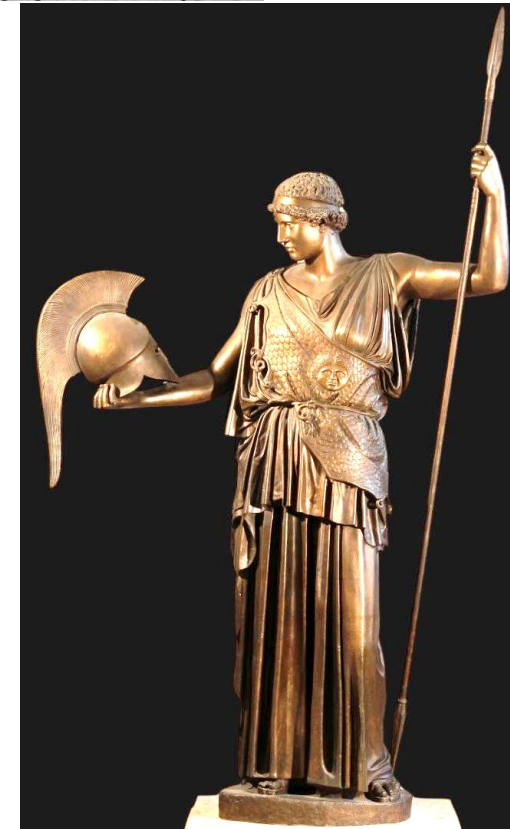
Ἑλλάδος περιηγήσεως

I, 28, 1-8 5

ὁς Μεγάρων ἐτυράννησε. Χωρίς δὲ ἤ¹ ὅσα κατέλεξα δύο μὲν ἀθηναίοις εἰσὶ δεκάται πολε- 2
 μήσασιν, ἄγαλμα Ἀθηνᾶς χαλκοῦν ἀπὸ μῆδων τῶν ἐς Μαραθῶνα ἀποβάντων τέχνη Φει-
 δίου (καὶ οἱ τὴν ἐπὶ τῆς ἀσπίδος μάχην² λαπιθῶν πρὸς κενταύρους καὶ ὅσα ἄλλα ἐστὶν
 ἐπειργασμένα λέγουσι τορεῦσαι Μῦν, τῷ δὲ Μυῖ ταυτὰ τε καὶ τὰ λοιπὰ τῶν ἔργων Παρρά-
 σιοι καταγράψαι τὸν Εὐθύνορος· ταύτης τῆς Ἀθηνᾶς ἢ τοῦ δόρατος αἰχμῆ καὶ ὁ λόφος
 τοῦ κράνους ἀπὸ Σουνίου προσπλέουσιν ἐστὶν ἤδη σύνοπτα), καὶ ἄρμα κεῖται χαλκοῦν
 ἀπὸ βοιωτῶν δεκάτη καὶ χαλκιδέων τῶν ἐν Εὐβοίᾳ. Δύο δὲ ἄλλα ἐστὶν ἀναθήματα, Περι-
 κλῆς ὁ Σανθίππου καὶ τῶν ἔργων τῶν Φειδίου θέας μάλιστα ἄξιον Ἀθηνᾶς ἄγαλμα ἀπὸ
 τῶν ἀναθέντων καλουμένης λημνίας. Τῇ δὲ ἀκροπόλει, πλὴν ὅσον Κίμων ὠκοδόμησεν αὐτῆς 3

ΛΟΥΚΙΑΝΟΣ, *Εἰκόνες* 4, 6:

«τὴν δὲ τοῦ παντός προσώπου περιγραφὴν
 καὶ τὸ ἀπαλὸν τῶν παρειῶν καὶ τὴν ῥίνα σύμμετρον
 ἢ Λημνία παρέξει καὶ Φειδίας»

ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ Ι, 24, 5-7:

Αυτό δέ ἔκ τε ἐλέφαντος τὸ ἄγαλμα και χρυσοῦ πεποιήται.
 μέσω μὲν οὖν ἐπίκειται οἱ τῷ κράνει **Σφιγγός** εἰκὼν ,
 καθ' ἑκάτερον δέ τοῦ κράνου **γρυπές** εἰσὶν ἐπειργασμένοι.
 Τὸ δέ ἄγαλμα τῆς Ἀθηνᾶς ὀρθὸν ἐστὶν
 κατὰ τὸ στέρνον ἢ κεφαλὴ **Μεδοῦσης** ἐλέφαντός
 ἐστὶν ἐμπεποιημένη.

Καὶ **Νίκη**ν τε ὅσον τεσσάρων πήχεων
 (= 4x46 εκ. περ.),
 ἐν δέ τῇ <ἐτέρᾳ> χειρὶ **δόρυ** ἔχει,
 και οἱ πρὸς τοῖς ποσὶν **ἄσπις** τε κεῖται
 και πλησίον τοῦ δόρατος **δράκων** ἐστίν.
 εἴη δ' ἂν Ἐριχθόνιος οὗτος ὁ δράκων.
 Ἔστι δέ τῷ βάθρῳ τοῦ ἀγάλματος
 ἐπειργασμένη **Πανδώρας γέννησις**.

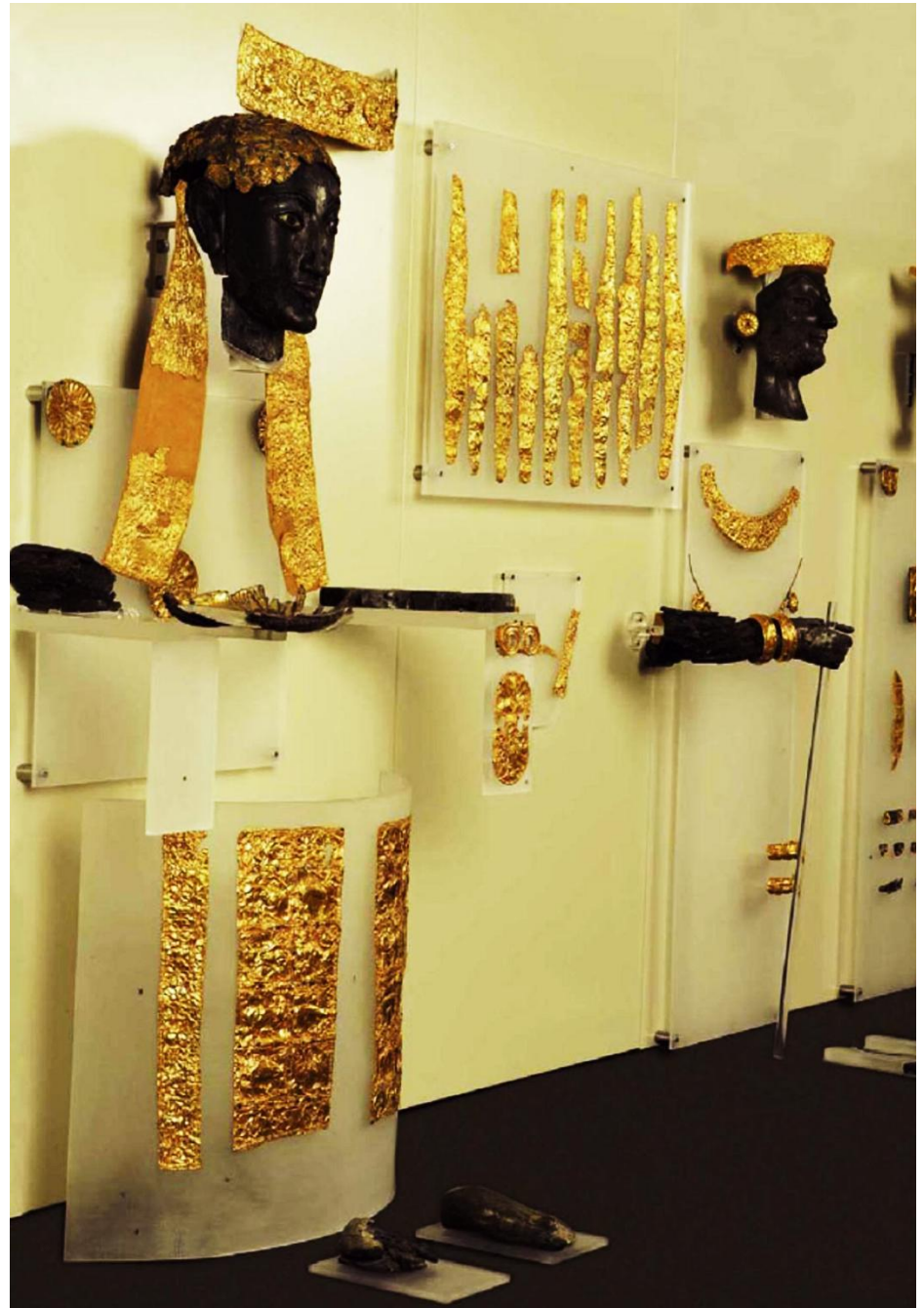

Αντίγραφο σε μικρὸ μέγεθος
 ΑΘΗΝΑ «ΤΟΥ ΒΑΡΒΑΚΕΙΟΥ»
 ΕΑΜ 129 (περὶ το 250 μ.Χ.)

ΧΡΥΣΕΛΕΦΑΝΤΙΝΑ ΑΓΓΛΜΑΤΑ

ΑΡΧΑΪΚΑ ΕΡΓΑ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΔΕΛΦΟΥΣ

ΑΘΗΝΑ «ΤΟΥ ΒΑΡΒΑΚΕΙΟΥ» ΕΑΜ 129 (περί το 250 μ.Χ.)

Οι βάσεις των πλαγίων
λόφων του κράνους
εικονίζουν *Πηγάσους*
(φτερωτά άλογα) αντί
για *γρύπες* που γράφει
ο Πausanίας

Σε άλλα αντίγραφα έχουμε λεπτομέρειες της ασπίδας

Fig. 23: Shield of the Lenormant statuette (1)

FIG. 24: Shield of the Patras statuette (6)

FIG. 26: Strangford shield (31). *British Museum, London*

Strangford shield (31), detail

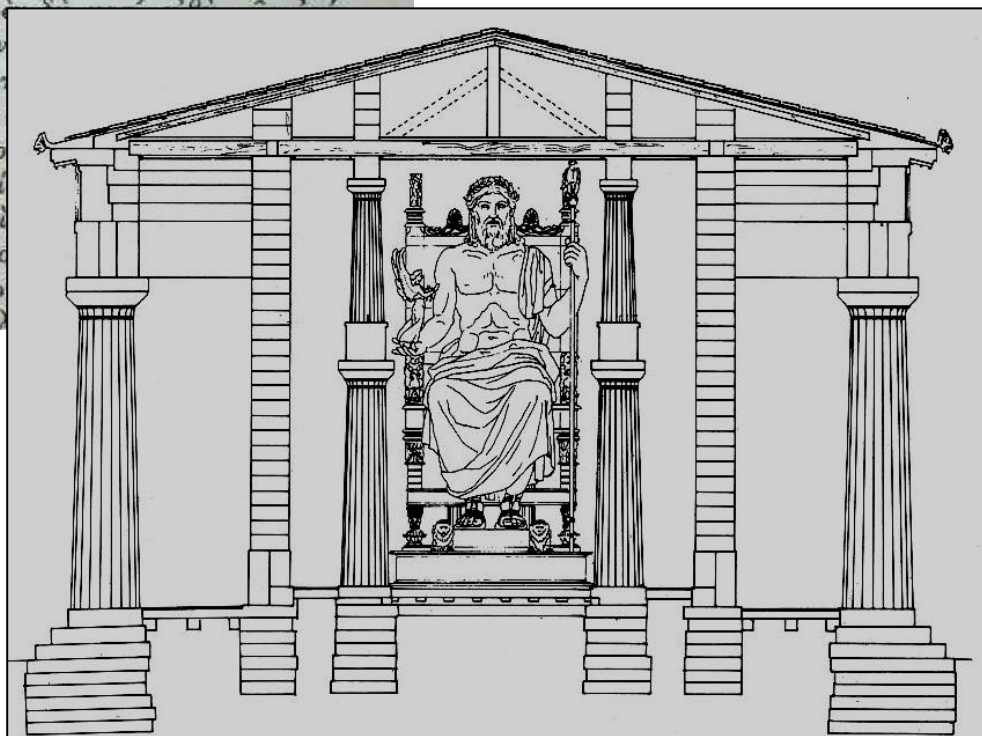
**Το πρόσωπο
του Φειδία;**

Φ Ε Ι Δ Ι Α Σ : Ο ΔΙΑΣ ΤΗΣ ΟΛΥΜΠΙΑΣ (430 π.Χ.)

ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ V, 11,1-11:

11. Καθέζεται μὲν δὴ ὁ θεὸς ἐν θρόνῳ χρυσοῦ πεποιημένος καὶ ἐλέφαντος· στέφανος δὲ ἐπίκειται οἱ τῇ κεφαλῇ μεμιμημένος ἐλαίας κλώνας. Ἐν μὲν δὴ τῇ δεξιᾷ φέρει Νίκην ἐξ ἐλέφαντος καὶ ταύτην καὶ χρυσοῦ, ταινίαν τε ἔχουσαν καὶ ἐπὶ τῇ κεφαλῇ στέφανον· τῇ δὲ ἀριστερᾷ τοῦ θεοῦ χειρὶ ἔνεστι ⁴ σκήπτρον μετάλλοις τοῖς πᾶσιν ἠνθισμένον ⁵, ὁ δὲ ὄρνις ὁ ἐπὶ τῷ σκήπτρῳ καθήμενός ἐστιν ⁶ ὁ ἀετός. Χρυσοῦ δὲ καὶ τὰ ὑποδήματα τῷ θεῷ καὶ ἱμάτιον ὡσαύτως ἐστὶ· τῷ δὲ ἱματίῳ ζῳδιά τε καὶ τῶν ἀνθῶν τὰ κρίνα ⁷ ἐστὶν ἐμπεποιημένα. Ὁ δὲ θρόνος ποικίλος μὲν χρυσοῦ καὶ λίθοις, ποικίλος δὲ καὶ ἐβένῳ τε καὶ ἐλέφαντί ἐστι καὶ ζῳᾶ τε ἐπ' αὐτοῦ γραφῇ μεμιμημένα ⁸ καὶ ἀγάλματα ἐστὶν εἰργασμένα. Νίκαι μὲν δὴ τέσσαρες χορευουσῶν παρεχόμεναι σχῆμα κατὰ ἐκάστον τοῦ θρόνου τὸν πόδα, δύο δὲ εἰσὶν ἄλλαι πρὸς ἐκάστου πέζῃ ποδός. Τῶν ποδῶν δὲ ἐκατέρῳ τῶν ἔμπροσθεν παῖδες τε ἐπίκεινται θηβαίων ὑπὸ σφίγγων ἠρπασμένοι καὶ ὑπὸ τὰς σφίγγας Νιόβης τοὺς παῖδας Ἀπόλλων κατατοξεύουσι καὶ Ἄρτεμις. Τῶν δὲ [ἐκ] τοῦ θρόνου μεταξὺ ποδῶν τέσσαρες ³ κανόνες εἰσὶν <ἐκ> ποδὸς ἐς πόδα ἕτερον διήκων ἕκαστος ⁹. Τῷ μὲν ἑκατέρῳ ποδῶν κανόνι, ἐπτά ἐστὶν ἀγάλματα ἐπ' αὐτῷ, τὸ γὰρ ὄγδοον ἐξ αὐτῶν ἐγένετο ἀφανές· εἴη δ' ἂν ἀγωνισμάτων ¹⁰ ἀρχαίων ταῦτα μιμήματα· τῶν δὲ παῖδας ἐπὶ ἡλικίας ἤδη καθειστήκει τῆς Φειδίου. Τὸν δὲ αὐτὸν ¹¹ δούμενον εἰκέναι τὸ εἶδος Παντάρκει λέγουσι, μειράκιον δὲ ἡλείου εἶναι τοῦ Φειδίου· ἀνείλετο δὲ καὶ ἐν παισὶν ὁ Παντάρκης πάλης νύκτας ὀγδοήκοντα. Ἐπὶ δὲ τῶν κανόνων τοῖς λοιποῖς ὁ λόχος ἐστὶν ὁμοῦ μινος πρὸς ἀμαζόνας· ἀριθμὸς μὲν δὴ συναμφοτέρων ἐς ἐννέα ἐστὶν· οἱ δὲ καὶ Θησεὺς ἐν τοῖς συμμάχοις τῷ Ἡρακλεῖ. Ἀνέχουσι δὲ αὐχὸν οἱ ἄλλοι, ἀλλὰ καὶ κίονες ἴσοι τοῖς ποσὶ μεταξὺ ἐστηκότες τῶν ποδῶν. Ὑπερ

Απεικονίσεις του αγάλματος σε νομίσματα του 2ου αιώνα μ.Χ.

Textabb. 46 a-b Hadrianische Münzen mit Darstellungen des Zeus des Phidias in Olympia. Berlin, Staatliche Museen Preussischer Kulturbesitz, Münzkabinett und Florenz, Museo Archeologico

Χάλκινο νόμισμα της εποχής του Αδριανού (117-138 μ.Χ.) με απεικόνιση του αυτοκράτορα στον εμπροσθότυπο. Στον οπισθότυπο παρουσιάζεται ο ένθρονος Ζεύς (Νομισματικό Μουσείο Αθηνών). Η εικονιστική αυτή μαρτυρία και η περιγραφή του Παρθενίου αποικελών μοναδικές μαρτυρίες για το απολεσθέν περιώνυμο φειδιακό έργο.

Νομίσματα της Ήλιδος της Εποχής του Αδριανού (117-138 μ.Χ.)

ΠΟΛΥΚΛΕΙΤΟΣ

- Εξ ίσου διάσημος και σημαντικός για την εξέλιξη της ελληνικής γλυπτικής με τον Φειδία.
- Παραδίδεται ότι είχαν κοινό δάσκαλο, τον αργείο Αγελάδα.
- Θεωρητικός που μελετούσε τις αναλογίες του ανθρώπινου σώματος: συνέγραψε τον *Κανόνα*, για τη συμμετρία των μερών του σώματος.
- Χιασμός των κινήσεων του σώματος (contra posto)
Δήλωση στιγμιαίας κίνησης

Αντίγραφα Μινεάπολης (ΗΠΑ) και Νεάπολης

ΠΛΑΣΤΙΚΗ ΩΡΙΜΗΣ ΚΛΑΣΙΚΗΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ: **ΠΟΛΥΚΛΕΙΤΟΣ**

ΔΙΑΔΟΥΜΕΝΟΣ (420 π.Χ.)

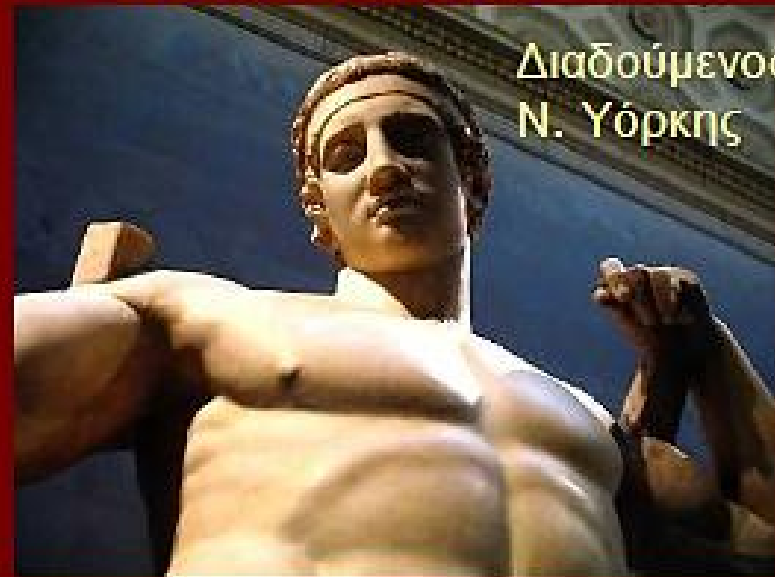

Άγαλμα από τη Δήλο στο ΕΑΜ

Νέας Υόρκης

ΠΛΑΣΤΙΚΗ ΩΡΙΜΗΣ ΚΛΑΣΙΚΗΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ: **ΠΟΛΥΚΛΕΙΤΟΣ**

Διαδούμενος
Ν. Υόρκης

Διαδούμενος ΕΑΜ

11

Δορυφόρος
Μιννεάπολη
ς

ΜΑΘΗΤΕΣ ΤΟΥ ΦΕΙΔΙΑ:

ΑΛΚΑΜΕΝΗΣ από την Αθήνα ή τη Λήμνο

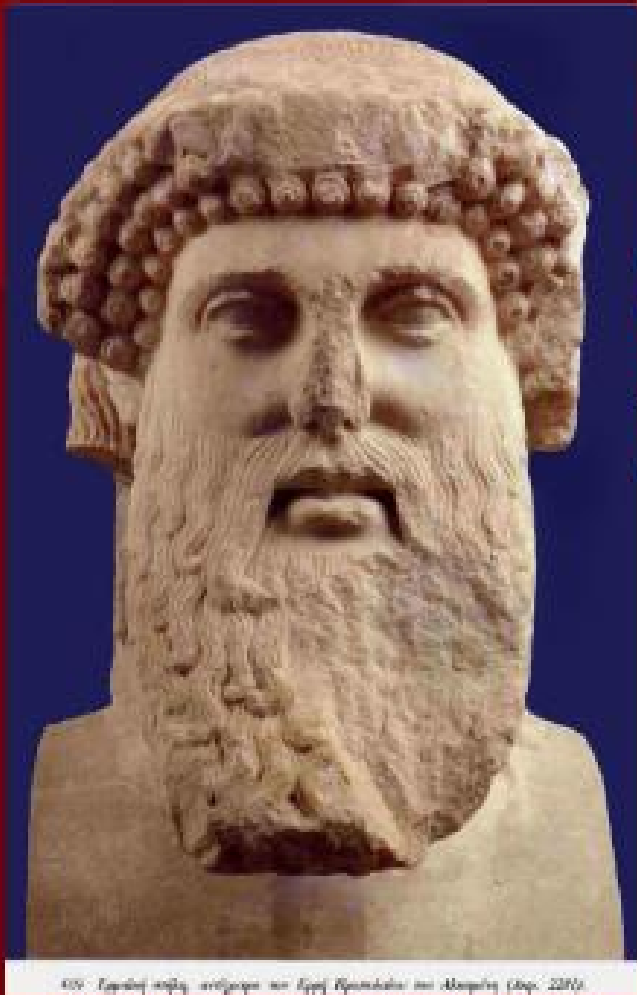
ΑΓΟΡΑΚΡΙΤΟΣ από την Πάρο

ΚΡΗΣΙΛΑΣ από την Κυδωνία

ΑΛΚΑΜΕΝΗΣ

- Αθηναίος ή από τους Αθηναίους κληρούχους στη Λήμνο.
- Σύγχρονος και μαθητής του Φειδία.
- Εργάστηκε μέχρι τα τέλη του 5^{ου} αι.
- Κοινό στοιχείο η απόδοση της θεϊκής υπόστασης των θεών
- Συντηρητικός. Τα έργα του χαρακτηρίζει μεγαλοπρέπεια αλλά και κάποια αρχαιοπρέπεια.

ΑΛΚΑΜΕΝΗΣ

409. Σαντίβι πούβλη, αντίγραφο του Ερμή Προτοφάιδου της Ακρόπολης (Διφρ. 2285).

ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ Ι, 22,8:

«Κατά δέ τήν ἔσοδον
αὐτήν ἤδη τήν ἐς
Ἀκρόπολιν Ἑρμῆς
<έστιν>, ὃν
προτύλαιον
ὀνομάζουσι...»

Ρωμαϊκό αντίγραφο του Ερμή Προτύλαιου
του Αλκαμένη από την Ακρόπολη

Αντίγραφα του Ερμή Προτύλαιου στην Πέργαμο και στον Πειραιά

ΑΛΚΑΜΕΝΗΣ

Εκάτη Επιπυργιδία

ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ II, 30, 2:

«**Αλκαμένης** δέ έμοι δοκεΐν πρώτος άγάλματα Έκάτης τρία έποίησε προσεχόμενα αλληλοις, ην Έκάτην καλοϋσιν Έπιπυργιδίαν. Έστηκε δέ παρά τής Άπτέρου Νίκης τόν ναόν.»

Αγαλμάτιο στο Leiden

147

H. n. 597

Αγαλματίδιο από την αρχαία Αγορά

ΑΛΚΑΜΕΝΗΣ

Σύμπλεγμα Πρόκνης και
Ίτυος στην Ακρόπολη
(περ. 430 π.Χ.)

ΑΓΟΡΑΚΡΙΤΟΣ

- Μαθητής του Φειδία.
- Έργο του το μοναδικό σωζόμενο λατρευτικό άγαλμα του Ε΄ αι.: η Νέμεσις του Ραμνούντος.
- Σε αντίθεση με τον Αλκαμένη, τα έργα του εντάσσονται στο πνεύμα του *Ήλούσιου ρυθμού*: λεπτά ενδύματα, πλούσιες, ποικίλες πτυχώσεις που αποκαλύπτουν αντί να καλύπτουν το σώμα.

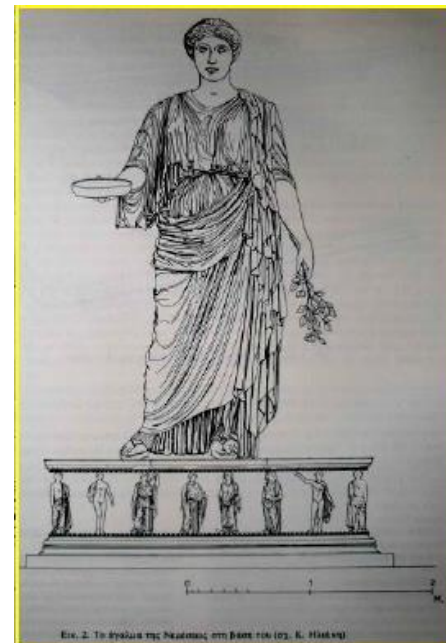
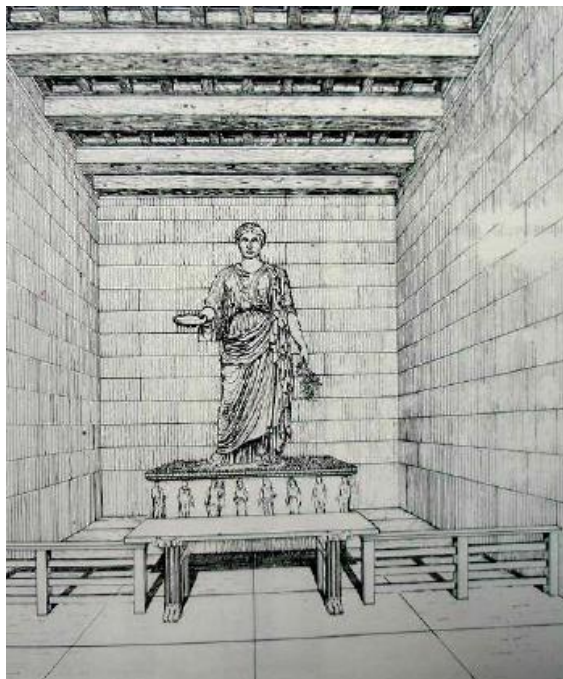

Μορφές από το ανατολικό αέτωμα του Παρθενώνα που προοιωνίζουν τον «πλούσιο ρυθμό»

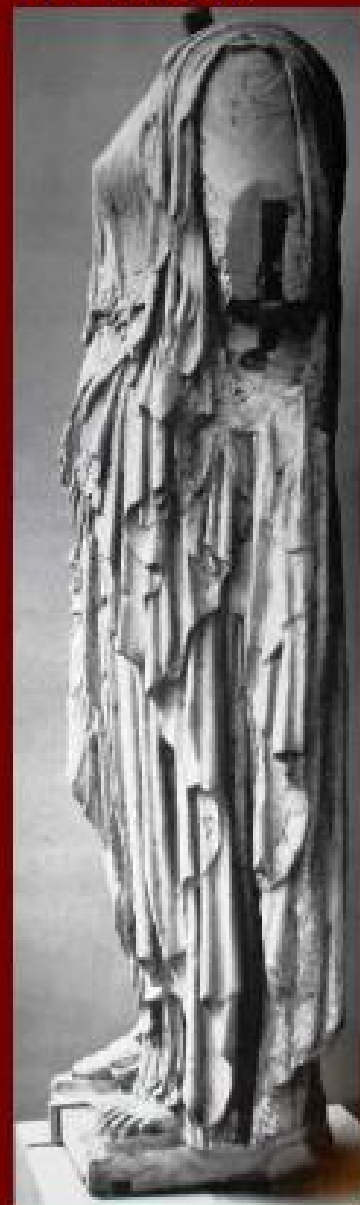
s.mavrommatis©

ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ Ι, 33,2-8

33. Μαραθῶνος δὲ ἀπέχει τῇ μὲν⁸ Βραυρῶν⁹, ἔνθα Ἰφιγένειαν τὴν Ἀγαμέμνονος ἐκ ταύρων φεύγουσαν τὸ ἄγαλμα ἀγομένην τὸ¹⁰ Ἀρτέμιδος ἀποβῆναι λέγουσι, καταλιπούσαν δὲ τὸ ἄγαλμα ταύτῃ καὶ ἐς Ἀθήνας καὶ ὕστερον ἐς Ἄργος ἀφικέσθαι· ξόανον μὲν δὴ καὶ αὐτόθι ἐστὶν Ἀρτέμιδος ἀρχαῖον, τὸ δὲ ἐκ τῶν βαρβάρων οἴτινες κατὰ γνώμην ἔχουσι τὴν ἐμὴν, ἐν ἑτέρῳ λόγῳ δηλώσω· Μαραθῶνος δὲ σταδίους μάλιστα ἐξήκοντα ἀπέχει Ῥαμνοῦς τὴν παρὰ θάλασσαν ἰοῦσιν ἐς Ὠρωπόν¹¹. Καὶ αἱ μὲν οἰκῆσεις ἐπὶ θαλάσση τοῖς ἀνθρώποις εἰσὶ, μικρὸν δὲ ἀπὸ θαλάσσης ἄνω Νεμέσεως ἐστὶν ἱερόν, ἣ θεῶν μάλιστα ἀνθρώποις ὑβρισταῖς ἐστὶν ἀπαραίτητος. Δοκεῖ δὲ καὶ τοῖς ἀποβᾶσιν ἐς Μαραθῶνα τῶν βαρβάρων ἀπαντῆσαι¹² μῆνιμα ἐκ τῆς θεοῦ ταύτης· καταφρονήσαντες γὰρ (μηδέν)¹³ σφισιν ἐμποδῶν εἶναι τὰς Ἀθήνας ἐλεῖν, λίθον πάριον¹⁴ ὡς ἐπ' ἐξειργασμένοις ἤγον ἐς τροπαίου ποιήσιν. Τοῦτον Φειδίας τὸν λίθον εἰργάσατο ἄγαλμα μὲν εἶναι Νεμέσεως, τῇ κεφαλῇ δὲ ἔπεστι τῆς θεοῦ στέφανος ἐλάφους ἔχων καὶ Νίκης ἀγάλματα οὐ μεγάλα· ταῖς δὲ χερσὶν ἔχει τῇ μὲν κλάδον μηλέας¹⁵, τῇ δεξιᾷ δὲ φιάλην, αἰθίοπες δὲ ἐπὶ τῇ φιάλῃ πεποιήνται. Συμβαλέσθαι δὲ

ΡΑΜΝΟΥΣ: ΝΑΟΣ ΤΗΣ ΝΕΜΕΣΕΩΣ (436-432 π.Χ.) Το λατρευτικό άγαλμα

Αντίγραφο στην Κοπεγχάγη

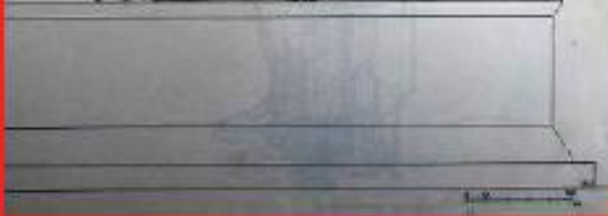
ΑΓΟΡΑΚΡΙΤΟΣ: ΑΓΑΛΜΑ ΤΗΣ ΝΕΜΕΣΕΩΣ ΣΤΟΝ ΡΑΜΝΟΥΝΤΑ

Θραύσματα του λατρευτικού αγάλματος

Γ.Ι.ΔΕΣΠΙΝΗΣ, Συμβολή στη μελέτη του έργου του Αγοράκριου (Αθήνα 1971)

ΑΓΑΛΜΑ ΤΗΣ ΝΕΜΕΣΕΩΣ ΣΤΟΝ ΡΑΜΝΟΥΝΤΑ

Αποκατάσταση του αγάλματος:

Τα θραύσματα του πρωτοτύπου στις αρχικές τους θέσεις με βάση το αντίγραφο της Κοπεγχάγης

ΚΡΗΣΙΛΑΣ

Κεφαλή στο Βερολίνο
από ερμαϊκή στήλη ή άγαλμα

Προτομή στο Βατικανό

ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ Ι, 25,1:

*Ἔστι δέ ἐν τῇ ἀθηναίων
Ἀκροπόλει καὶ Περικλῆς ὁ
Ξανθίππου ...*

Στην Ακρόπολη βρέθηκε βάση
χάλκινου αγάλματος με την
επιγραφή:

*[Περ]ΙΚΛΕΟΣ. [Κρησί]ΛΑΣ
ΕΠΟΙΕ*

Από αυτό το άγαλμα αντιγρά-
φηκε πιθανόν η σωζόμενη
προτομή. Ο Περικλής εικονίζε-
ται ως στρατηγός, άρα έγινε το
443/2-429 π.Χ.

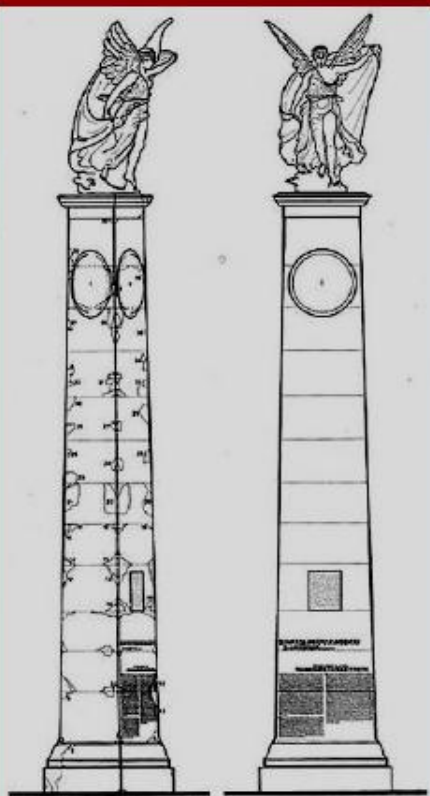
Παιώνιος (από τη Μένδη της Χαλκιδικής)

26. Μεσσηνίων δὲ τῶν δωριέων οἱ Ναύπακτόν ποτε παρὰ ἀθηναίων λαβόντες ἄγαλμα ἐν Ὀλυμπίᾳ Νίκης ἐπὶ τῷ κίονι ἀνέθεσαν· τοῦτό ἐστιν ἔργον μὲν μενδαίου Παιωνίου, πεποίηται δὲ ἀπὸ ἀνδρῶν πολεμίων, ὅτε ἀκαρνᾶσι καὶ οἰνιαδαῖς ἐμαὶ δοκεῖν ἐπολέμησαν. Μεσσηνιοὶ δὲ αὐτοὶ λέγουσι τὸ ἀνάθημά σφισιν ἀπὸ τοῦ ἔργου τοῦ ἐν τῇ Σφακτηρίᾳ κήσῳ μετὰ ἀθηναίων «πραχθέντος εἶναι», καὶ οὐκ ἐπιγράψαι τὸ ὄνομα τῶν πολεμίων σφᾶς τῷ ἀπὸ λακεδαιμονίων δείματι, ἐπεὶ οἰνιαδῶν γε καὶ ἀκαρνάνων οὐδένα ἔχειν φόβον.

ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ V,26,1

Φωτορεαλιστική αναπαράσταση (Χρ.Κανελλόπουλος) του χώρου Α. του Ναού του Διός στην Ολυμπία με το άγαλμα της Νίκης του Παιωνίου.

ΜΕΞΑΝΙΟΙΚΑΙΝΑΥ-
ΠΑΚΤΙΟΙΑΝΕΘΕΝ
ΔΙΙ | ΟΛΥΜΠΙΩΔΕ-
ΚΑΤΑΝΑΡΟ
ΤΩΜΠΟΛΕΜΙΩΝ

ΡΑΙΩΝΙΟΣΕΡΟΙΗΣΕΜΕΝΔΑΙΟΣ |
ΚΑΙΤΑΚΡΑΤΗΡΙΑΡΟΙΩΝΕΡΙΤΟΝ
ΝΑΘΗΝΙΚΑ

**Αναπαράσταση της
Νίκης του Παιωνίου**

(II) Αγγειογραφία

Θα σχολιάσουμε μόνο τέσσερις από τους δεκάδες δημιουργούς της εποχής.

Σε όλους έχουν δοθεί συμβατικά/κωδικά ονόματα γιατί δεν έχουν υπογράψει τα κεραμικά τους με το γνωστό “Ο τάδε έγραψεν” ... δηλαδή “ζωγράφισε”.

1) Ζωγράφος του Κλεοφώντος

2) Ζωγράφος του Δίνου

3) Ζωγράφος της Ερέτριας

4) Ζωγράφος του Μειδία

Ζωγράφος του Κλεοφώντος

(Από το ΚΛΕΟΦΩΝ ΚΑΛΟΣ =
Ο Κλεοφών είναι όμορφος!
που γράφει σε ένα αγγείο του)

Ελικωτός κρατήρας
Στη Φερράρα
(από την ετρουσκική νεκρόπολη
της Σπίνα)

Θυσία στον Απόλλωνα

Ζ. του Κλεοφώντος (λεπτομέρεια)

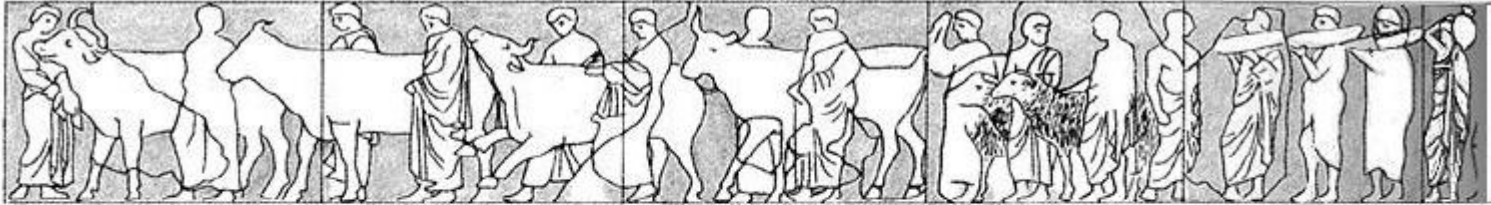
(λεπτομέρεια)

Σύγκριση με σχεδόν σύγχρονη ζωφόρο Παρθενώνα

North-east
corner of
Parthenon

Centre-north
of frieze

Βόρεια

Εικόνα 10

Z. του Δίνου

Επώνυμο αγγείο
Λέβης στη Βοστώνη

(Παλαιότερα
αυτό το σχήμα το λέγαμε
"δινό".

Τώρα πλέον
επικρατεί σωστός όρος =
λέβης ...
αλλά παραμένει
το συμβατικό όνομα
αυτού του αγγειογράφου,

Μοιάζει σαν συνεχιστής
του Z. του Κλεοφώντος...
αλλά όχι τόσο 'επικός' όσο εκείνος

Ζωγράφος του Δίνου

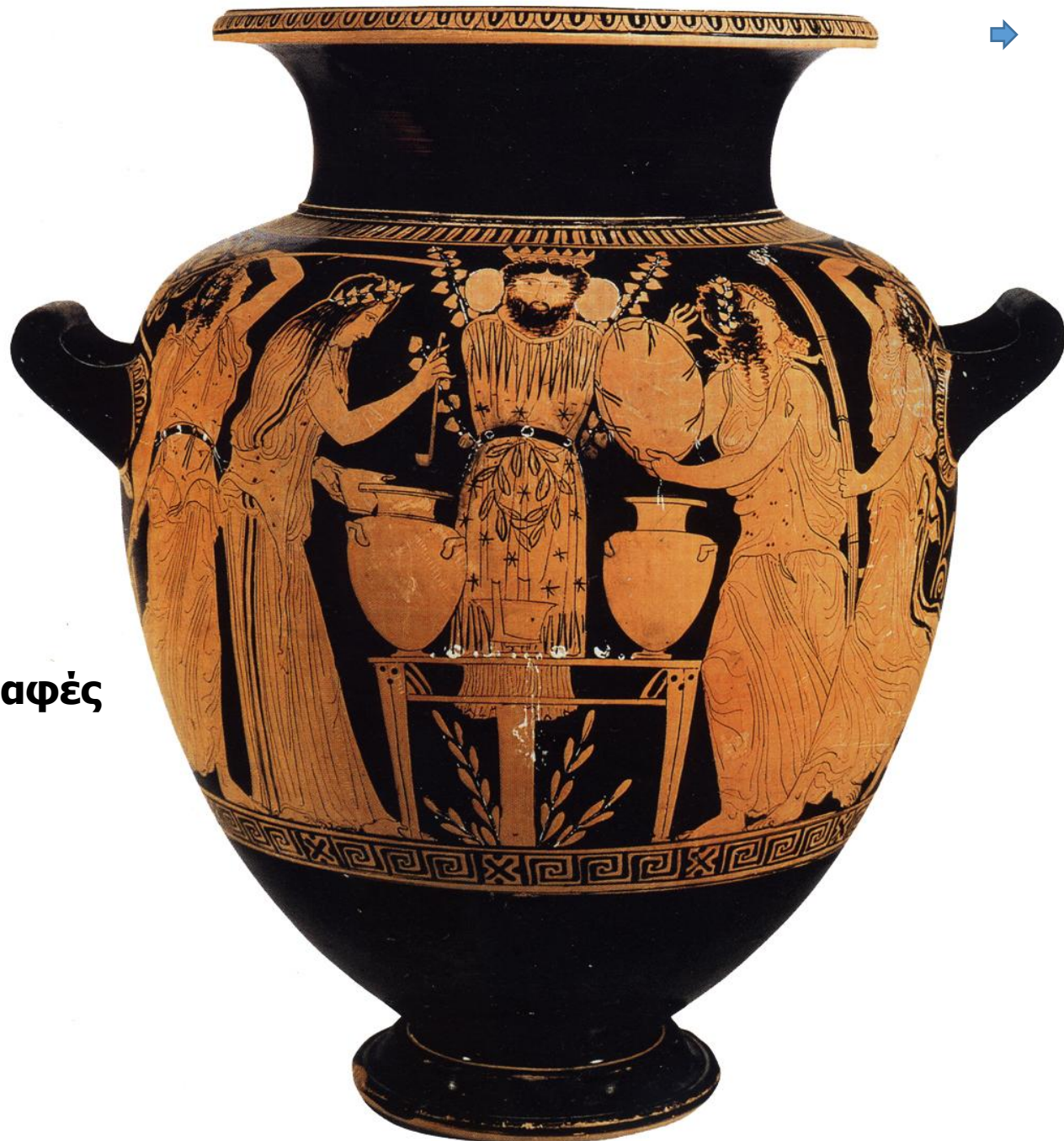
Στάμνος, περ, 420 π.Χ.
Στη Νάπολη

Ενιαίο διονυσιακό θέμα
στις δύο όψεις

“Είδωλο” - Ομοίωμα
του Διονύσου

Διώνη με κύαθο (κουτάλα)
Μαινάς με τύμπανο

ΔΙΩΝΗ - ΜΑΙΝΑΣ = επιγραφές

Το είδωλο του θεού, στερεωμένο σε πάσσαλο, είναι στολισμένο με κισσόφυλλα, κλαδιά, καρπούς φρούτων και ένα στεφάνι αμέσως κάτω από την ζώνη του.

ΔΙΩΝΗ

ΜΑΙΝΑΣ

Διονύσου, στολισμένο με κισσόφυλλα, κλαδιά, καρπούς φρούτων και ένα στεφάνι αμέσως κάτω από τη ζώνη του. Η εικόνα του θεού αποτελείται από μια διονυσιακή μάσκα, που φέρει διάδημα με φυλάκη, προσαρτημένη στην άκρη ενός πασσάλου, το μεγαλύτερο μέρος του οποίου καλύπτεται από χιτώνα και επενδύτη. Μπροστά του και επάνω σε ιερή τράπεζα βρίσκονται διάφορα γλυκίσματα ("πόπανα") αποδομένα με λευκό επίθετο "χρώμα" και δύο **στάμνοι** που πλαισιώνουν έναν **κάνθαρο**, το κρασοπότηρο του θεού. Το θεϊκό ομοίωμα περιβάλλεται από μαινάδες, που όλες του φέρνοντας στεφάνια από κισσόφυλλα στα κεφάλια, βρίσκονται σε κατάσταση έκστασης. Η σχετικά πιο ήρεμη, η Διώνη, γεμίζει το **σκύφο** της με κρασί, που αντλεί με τη βοήθεια μια κουτάλας (**κιάθος**) από τη μαιναία στάμνο, ενώ η Μαινάς παίζει τύμπανο. Οι υπόλοιπες δύο στα άκρα κρατούν δάδες και **θύρσο**.

Από τον Ζωγράφο του Δίνου
αρχίζουν τα πρώτα δείγματα
του **Πλούσιου Ρυθμού**
της επόμενης γενιάς

Ζωγράφος της Ερέτριας

Η πιο ενδιαφέρουσα προσωπικότητα της εποχής –
και ο καλύτερος σχεδιαστής/μικρογράφος

Πήρε το όνομά του από το περίφημο **επίνητρο** = σκεύος για κατεργασία μαλλιού
(στο γόνατο)
που βρέθηκε σε τάφο στην Ερέτρια – τώρα στο ΕΑΜ. Έχει τρύπες στο άκρο -
για ανάρτηση

Α + Β: Προετοιμασία μυθικών γάμων

Γ: Πάλη Πηλέα και Θέτιδας

**Μάλλον αγγείο-παραγγελία
για κάποια νύφη**

Μετά μπήκε στον τάφο της

Τα πραγματικά επίνητρα ήταν συνήθως ξύλινα αλλά δεν σώζονται

Ζωγράφος της Ερέτριας

Εντυπωσιακές οι πολυπρόσωπες συνθέσεις του
Αγαπά τις επιγραφές που ονοματίζουν τις μορφές
Αγαπά τα περίεργα σχήματα (όπως το επίνητρο)

Ζ. της Ερέτριας Νύφη η Άλκηστις (πιο στολισμένη από τις άλλες) γερμένη σε κλίνη - Ιππολύτη, Αστερόπε και άλλες.

Ζωγράφος του Μειδία

Ονομάστηκε από τον κεραμέα του πιο γνωστού αγγείου του
Δεν του έχουν αποδοθεί πολλά αγγεία με σιγουριά (κάπου 20) –
και περίπου 350 «με τον τρόπο του» / “ In the Manner of the Meidias Painter”.

Πολύ καλός σχεδιαστής – ακολουθεί κάπως το στυλ του Ζ. της Ερέτριας
Μικρογράφος - αλλά ζωγραφίζει και μεγάλα σχήματα, π.χ. υδρίες

Υδρίες
Στο Λονδίνο
(επώνυμο αγγείο)
και στη Φλωρεντία
Περ. 410 π.Χ.

Ζωγράφος του Μειδία

Υδρία Βρετανικού Μουσείου
Επώνυμο αγγείο
(λεπτομέρεια)

Επάνω:
Αρπαγή Λευκιππίδων
από τους Διόσκουρους

Κάτω: Κήπος Εσπερίδων

Ζωγράφος του Μειδία

Υδρία στη Φλωρεντία

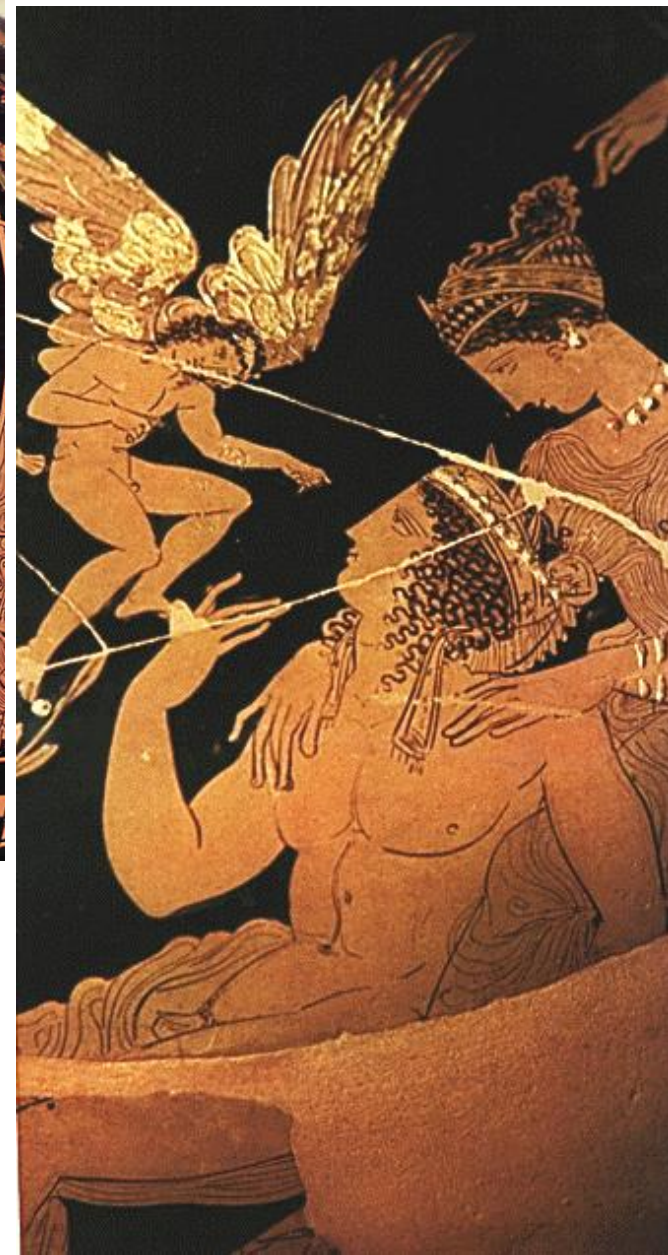
Φάων και Δημόνασσα

κάτω από γιρλάντα

Φάων = γέρος βαρκάρης, τον ξανάνιωσε
η Αφροδίτη - η Δημόνασσα είναι μάλλον
προσωποποίηση των γυναικών
της Λέσβου

Ζωγράφος του Μειδία υδρία στη Φλωρεντία και άλλη υδρία-
λεπτομέρειες (ανάγλυφος πηλός, επιχρύσωση)

A hand with a tattoo on the forearm is holding a large, bright green number '6' with a white outline. The hand is wearing a blue sleeve with a yellow stripe at the cuff.

Η ΑΚΡΟΠΟΛΗ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ στο δεύτερο μισό του 5ου αιώνα π.Χ.

**Το μάθημα θα διδαχθεί
από τον κ. Δημάκη,
ο οποίος θα συνεχίσει μαζί σας το ταξίδι
στον 4ο αιώνα και τα ελληνοιστικά χρόνια.**